

2. Hospodaření kulturních institucí v roce 2019

2.1. Zdroje financování kultury

Celková výše finančních zdrojů vstupujících do oblasti kultury dosáhla v roce 2019 více než 274,7 mld. Kč (viz tab. č. 1 v příloze). V porovnání s rokem předcházejícím to bylo o 1,9 mld. Kč (o 0,7 %) více. Finančními zdroji se rozumí veškeré provozní příjmy (snížené o zaplacené daně), investiční dotace, přijaté úvěry a půjčky (bez splacených), vlastní vklady, dary apod. získané institucemi s převažujícími kulturními aktivitami během referenčního roku.

Celkový objem finančních zdrojů kultury vykazuje od roku 2013 (kdy v porovnání s r. 2012 o 7,1 % poklesl) růst v průměru o 3,8 % ročně. Růst byl podpořen ekonomickým oživením počínajícím již v roce 2014.

Co se původu finančních zdrojů týče, největší část jich pochází od podniků, na druhém místě jsou přímé výdaje domácnosti, na třetím veřejné rozpočty, dále je mezinárodní prostředí a neziskové instituce (uvedené pořadí se po řadu let v zásadě nemění).

Jak je zřejmé z následující tabulky zachycující strukturu finančních zdrojů – v šestileté časové řadě je patrná tendence mírného růstu podílu domácností a podniků (soukromých zdrojů) na financování kultury a stagnace podílu veřejných rozpočtů. Absolutní úroveň ostatních zdrojů je poměrně nízká a výkyvy jejich relativních podílů jsou proto velmi proměnlivé. S ohledem na stagnaci veřejné podpory kultury lze pozitivně hodnotit mírný nárůst stupně soběstačnosti kulturních organizací (relace tržeb za vlastní výkony k celkovým výdajům) ve stejném období (o 1,0 %). V oblastech spadajících do tzv. tradiční kultury (kulturní dědictví, interpretační umění aj.) však došlo k poklesu tohoto ukazatele téměř o 3 %.

Tabulka 1 Podíl jednotlivých zdrojů na financování kultury v časové řadě (v %)

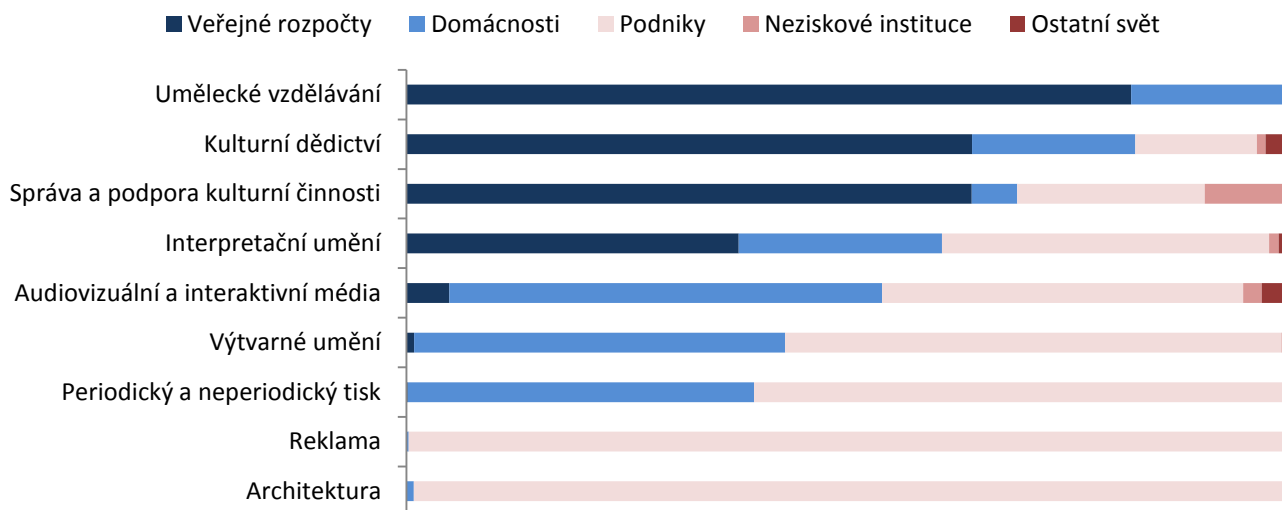
Původ zdroje	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Index 2019/14
Veřejné rozpočty	15,9	15,1	14,4	14,2	15,2	15,7	98,7
Domácnosti	20,2	19,8	20,6	19,7	19,0	20,9	103,5
Podniky	61,8	62,3	61,5	63,2	63,8	62,0	100,3
Neziskové instituce	1,1	1,6	2,6	2,2	1,0	0,7	63,6
Ostatní svět	1,0	1,2	0,9	0,7	1,0	0,7	70,0

V jednotlivých oblastech kultury je obrázek podílů zdrojů financování poněkud odlišný. To souvisí zejména s odlišnou úrovní rozvoje tržních vztahů v oblasti kultury. Zatímco v kulturním dědictví, uměleckém vzdělávání nebo činnostech správního charakteru jsou rozhodující veřejné rozpočty (s více než 60% podílem). Tržně orientované oblasti jako např. architektura či reklama jsou téměř výhradně financované z podnikových zdrojů. Na financování oblastí jako jsou audiovizuální média, tisk, ale i výtvarné umění se kromě podnikových zdrojů podílejí i přímé platby domácností např. ze vstupného, konsečních poplatků či nákupů knih, časopisů nebo obrazů. Tato relace se v čase v zásadě nemění.

Z pohledu objemu celkových finančních zdrojů byla mezi oblastmi na prvním místě reklama (před audiovizuálními médii a tiskem). Mezi vybranými poskytovateli kulturních služeb nejvíce zdrojů směřovalo do televize (před muzei a galeriemi a divadly) – viz tab. č. 1 a č. 2 v příloze.

Co se týče rozdělení soukromých zdrojů do jednotlivých oblastí, směřovaly soukromé zdroje zejména do reklamy (79,8 mld. Kč), architektury (30,7 mld. Kč), médií (25,4 mld. Kč) a tisku (20 mld. Kč). Na druhé straně méně do oborů živé umělecké tvorby, ve kterých tradičně převažuje účast zdrojů veřejných.

Graf 1 Podíl jednotlivých zdrojů na financování oblastí kultury v roce 2019 (v mld. Kč)

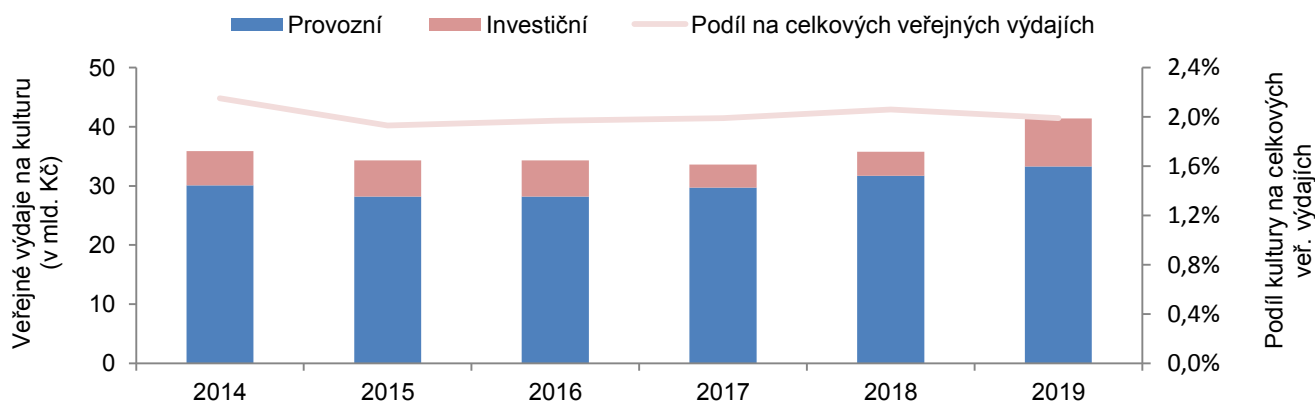
ZDROJ: ČSÚ, NIPOS

Z veřejných rozpočtů bylo v roce 2019 věnováno na kulturu téměř 43,1 mld. Kč, tj. o 1,6 mld. Kč (o 3,9 %) více než v roce předcházejícím. Tato částka představuje konsolidované provozní a investiční výdaje organizačních složek státu, územních samosprávných celků a státních mimorozpočtových fondů (fondu kultury a fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie) na bázi pokladního plnění.

Z celkových výdajů na kulturu z veřejných rozpočtů bylo 35,5 mld. Kč určeno na provozní účely a 7,6 mld. Kč na investice. Veřejné výdaje na provoz tak v porovnání s předešlým rokem vzrostly o 6,5 %, zatímco výdaje na investice o 7 % poklesly. Z pohledu úrovně veřejných zdrojů bylo nejvíce – jak provozních, tak i investičních prostředků – vydáno na kulturu z obecních a městských rozpočtů (69,6 %), a to zejména do oblasti kulturního dědictví, interpretačního umění a uměleckého vzdělávání (v porovnání s rokem 2018 to však bylo o 1,6 mld. Kč méně).

Celková finanční částka věnovaná kultuře v roce 2019 představovala téměř 2 % výdajů veřejných rozpočtů (v předcházejícím roce to bylo 2,1 %). Údaje vychází z informačního systému Monitor Ministerstva financí.

Graf 2 Veřejné výdaje na kulturu

ZDROJ: Monitor státní pokladny, MF

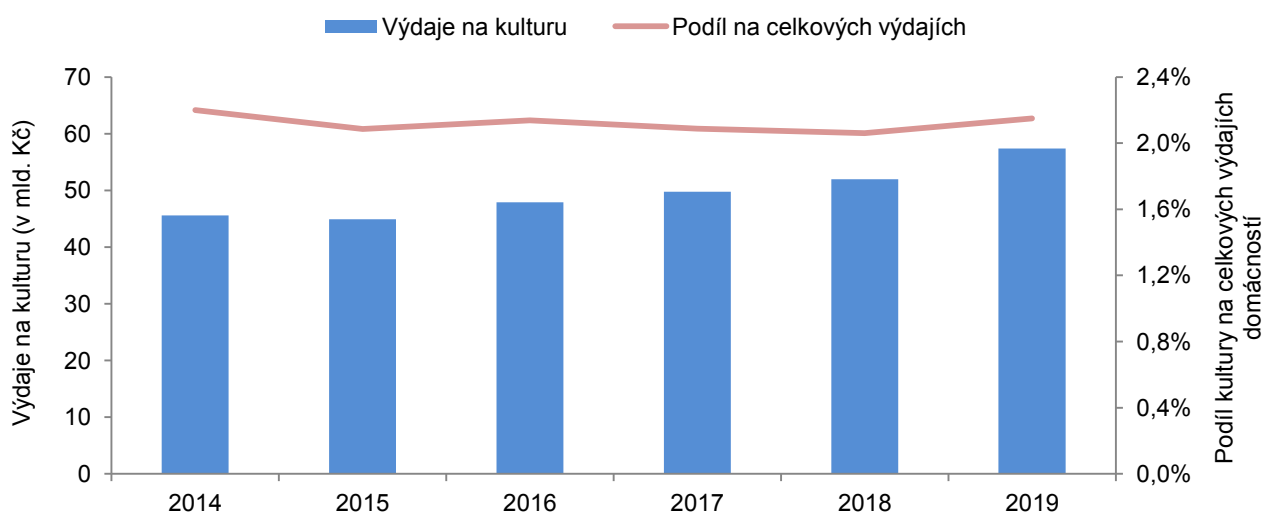
Výdaje domácností na kulturu se v roce 2019 v porovnání s předcházejícím rokem zvýšily o více než 10 % a dosáhly téměř 57,4 mld. Kč. Jejich váha v celkových finančních zdrojích kultury je dlouhodobě stabilní.

Výdaje domácností směřovaly zejména do sféry médií a tisku (televize, rozhlas, kino, knihy a tisk atd.) a to ve výši 40,5 mld. Kč, což představuje z celkových výdajů domácností na kulturu více než dvoutřetinový podíl. Mnohem méně prostředků domácnosti vydaly v oblasti kulturního dědictví, živé umělecké tvorby (interpretační a výtvarné umění) a uměleckého vzdělávání (15 mld. Kč). Výdaje domácností na kulturu mají nejčastěji podobu vstupného, nákupu občerstvení a upomínkových předmětů, řemeslných výrobků, koncesionářských poplatků, jiných poplatků za služby (např. poplatky za sledování placených pořadů přes internet), úhrad školného za umělecké vzdělání nebo úhrad nákupů zboží kulturní povahy (knihy, časopisy, obrazy, starožitnosti atd.).

Pohyb finančních prostředků se v rámci kulturního účtu zachycuje v tzv. domácím (nikoli v národním) pojetí, tj. včetně nerezidentů v tuzemsku a bez rezidentů v zahraničí. Z toho je patrné, že výdaje domácností na kulturu kvantifikované v kulturním účtu jsou ovlivněny i rozsahem cestovního ruchu (výdaji uskutečněnými zahraničními návštěvníky).

Podíl výdajů domácností na kulturu na celkových spotřebních výdajích domácností dosáhl v roce 2019 zhruba 2,2 % (tj. o 0,1 p. b. více než v r. 2018). Údaje o celkových výdajích domácností vychází z dat Národních účtů Českého statistického úřadu.

Graf 3 Výdaje domácností na kulturu

ZDROJ: ČSÚ, NIPOS

V rámci dalších zdrojů financování kultury (62% podíl na celkových zdrojích) mají nejméně významné postavení finanční a nefinanční podniky (170,3 mld. Kč), mnohem menší pak nevládní neziskové instituce (1,95 mld. Kč). Tyto zdroje pochází obvykle z příjmů kulturních institucí za služby, výrobky či zboží, popř. z navýšení stavu úvěrů a půjček a vlastních vkladů.

Zdrojem doplňkového charakteru byly prostředky ze zahraničí (necelé 2 mld. Kč), které se v porovnání s předcházejícím rokem o 0,6 mld. Kč snížily (dotace, granty apod.).

2.2. Mikroekonomický pohled

2.2.1. Finanční hospodaření

Tabulky č. 3, 4 a 10 uvedené v příloze umožňují hodnotit základní ekonomické ukazatele z výkazů zisku a ztrát kulturních institucí získané zejména z podnikových šetření (výkazy P 5 – 01, NI a KULT). Je třeba dodat, že podniky jsou v rámci těchto šetření zařazovány do jednotlivých odvětví či oborů dle zásady převažující části tržeb, a tak jejich veškeré tržby nutně nepocházejí z aktivit kulturního charakteru. Na druhé straně nejsou zahrnuty podniky, které mohou provozovat i kulturní činnosti, avšak převažující část jejich tržeb souvisí s aktivitami ne-kulturními. Cenou za úplnější pohled, který tak získáváme, je nižší přesnost (resp. čistota) zjištěných dat.

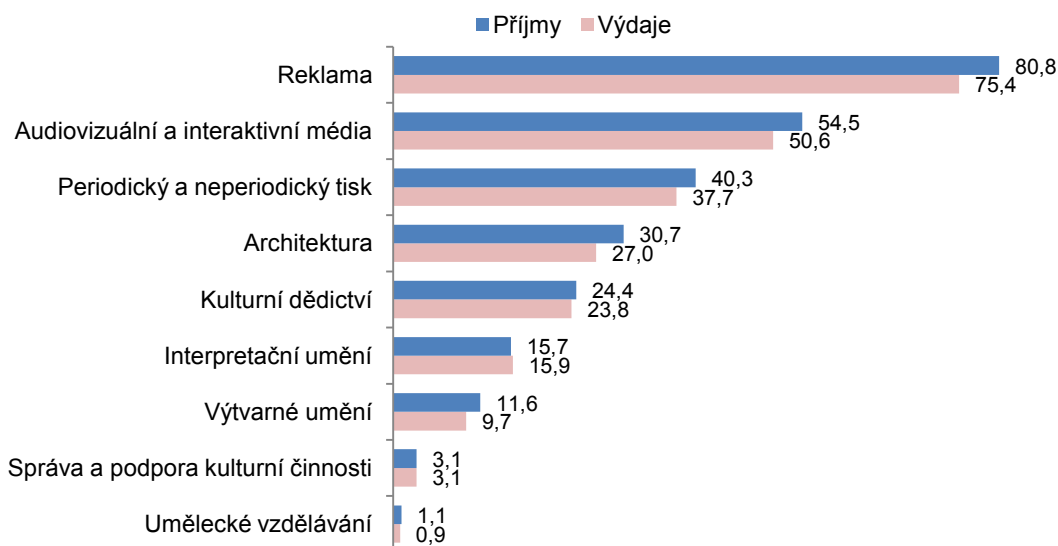
Jak ukazují tab. č. 3, 4 a 10, hospodaření sektoru kultury skončilo v roce 2019 kladným hospodářským výsledkem ve výši 17,8 mld. Kč. Tato částka zhruba odpovídá ziskové marži¹ ve výši 6,2 % (tj. o 0,2 p. b. méně než v roce 2018). Nicméně, také tento výsledek svědčí o tom, že ekonomické oživení pokračující již šestým rokem kulturu ani v roce 2019 neopustilo.

V porovnání s rokem 2018 se základní ukazatele finančního hospodaření vyvíjely méně příznivě. Růst celkových příjmů svým tempem předstihl dynamiku výdajů jen o 0,1 p. b. (0,6 % oproti 0,5 %). V roce 2018 dosáhla tato relace 8,5 % oproti 8,2 %, tj. 0,3 p. b.

V rámci meziročního poklesu ziskové marže (z 6,4 % na 6,2 %) došlo k jejímu odlišnému pohybu v různých sektorech kultury v trojsektorovém členění používaném Evropskou komisí. Pozitivní vývoj byl patrný v oblasti tradičního umění (zvýšení ziskové marže z 5,6 % na 6,1 %) a v menší míře i v kulturních průmyslech, naopak k poklesu uvedeného ukazatele došlo v kreativních průmyslech (ze 7,3 % na 6,9 %).

Úroveň hospodaření jednotlivých oblastí kultury a poskytovatelů kulturních služeb je tradičně značně rozdílná. Zatímco někteří poskytovatelé v kulturním dědictví a interpretačním umění dosáhly ztráty (knihovny, divadla, festivaly, hudební soubory a kulturní domy), jiné oblasti byly naopak značně ziskové (médiá, reklama, architektura). Také v tisku byl dosažen zisk, v porovnání s rokem 2018 však o více než 12 % nižší.

Graf 4 Příjmy a výdaje kulturních institucí podle oblastí v roce 2019 (v mld. Kč)

ZDROJ: ČSÚ, NIPOS

¹ zisk po zdanění dělený tržbami

Podle stupně ekonomické soběstačnosti lze v rámci sektoru kultury rozlišit **dvě** – dlouhodobě přetrvávající – **sféry hospodaření**. Do první patří oblasti tradičního umění **orientované spíše na publikum a návštěvnost**, pro které je nepostradatelná finanční podpora z veřejných zdrojů (kulturní dědictví, divadla, soubory, festivaly atd.) a do druhé – **orientované na trh** – lze zařadit oblasti kreativních průmyslů (reklama, architektura, design) a dále média a tisk, které patří mezi kulturní průmysly.

To je zřejmé i na úrovni stupně soběstačnosti (relace tržeb za vlastní výkony k celkovým výdajům) uvedeném v tab. č. 10, který při průměrné výši 90,3 % dosahuje např. v tvorbě videoher 137,4 %, v designu 110,7 % a v architektuře 108,7 %. Na druhé straně v kulturním dědictví jen 49,7 % a v interpretačním umění 35,2 %.

2.2.2. Zaměstnanost

Kvantifikace rozsahu práce vstupující do kulturních aktivit je poměrně složitá. Pracovní zapojení má více forem, z nichž je relativně nejpřesněji evidován rozsah práce zaměstnanců s pracovní smlouvou. Problematičtější je postižení prací v oblasti kultury na základě dohod, prací dobrovolníků a také zapojení OSVČ či podnikatelů a jejich rodinných příslušníků.

Počínaje referenčním rokem 2015 je možné využít dvou rozdílných zdrojů dat. Spolu s klasickými statistickými šetřeními v kulturních institucích (KULT, SBS, NI a doplňková zjišťování) přichází v úvahu Výběrové šetření pracovních sil (dále také VŠPS), které má – za cenu nižší přesnosti - širší záběr. Umožňuje tak postihnout různorodé pracovní zapojení v kulturních organizacích, i mimo ně.

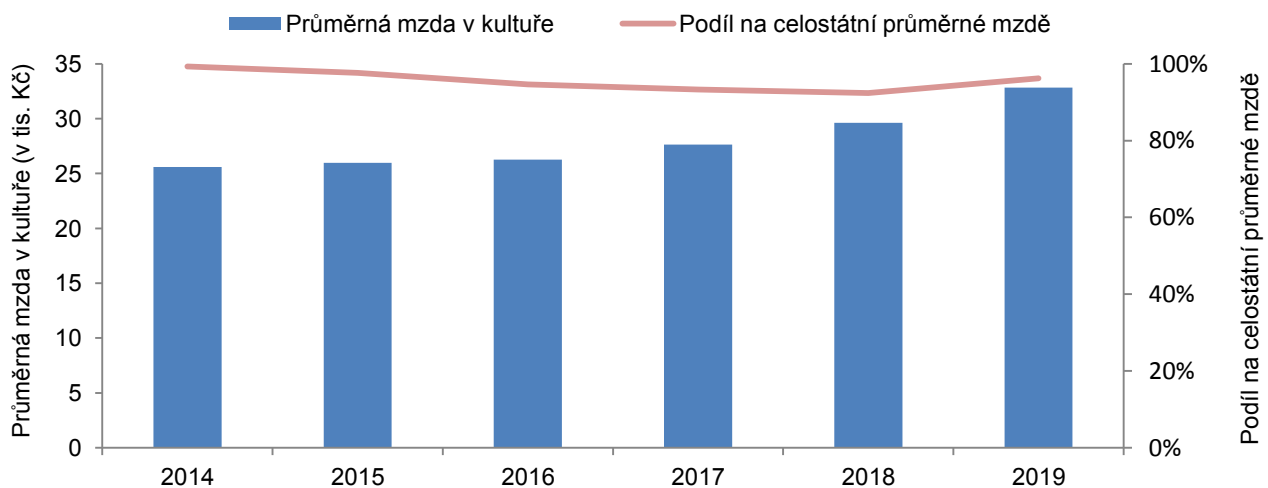
Tabulka č. 7a obsahuje údaje o zaměstnanosti a mzdách v kultuře vycházející z klasických šetření podnikového charakteru řady KULT a dalších podnikových šetření. Podle výsledků z těchto šetření pracovalo v kultuře v roce 2019 více než 113 tis. pracovníků, z toho 83,1 tis. zaměstnanců (přepočtený stav) a 29,9 tis. dobrovolníků bez nároku na odměnu. Nad tento počet lze zřejmě předpokládat dalších několik tisíc osob pracujících v oblasti kultury na základě dohod o pracovní činnosti či v postavení osoby samostatně výdělečně činné (jejich počet výše uvedená zjišťování nepostihují). Pokud bychom přepočteli výši vykázaných ostatních osobních výdajů a honorářů v kultuře pomocí průměrných mezd, dojdeme k počtu dalších cca 7,8 tis. pracovníků zapojených na základě dohod a autorských smluv (v přepočtu na plnou pracovní dobu). To je celkem téměř 91 tis. osob (v přepočtu na plnou pracovní dobu) a k tomu 29,9 tis. dobrovolníků, kteří pracují v institucích s převažující kulturní činností.

Průměrná hrubá měsíční mzda v kultuře v roce 2019 dosáhla 32 835 Kč. V porovnání s předcházejícím rokem se zvýšila o více než 10,8 % (reálně jen o 7,8 %), avšak ve srovnání s průměrnou mzdou dosaženou v celé ekonomice (34 111 Kč) byla o 1 276 Kč (o 3,7 %) nižší.

Od roku 2014 až do roku 2018 klesal podíl průměrné mzdy v kultuře na průměrné mzdě z 99 % na 92%. Zvrat nastal v roce 2019, kdy se přiblížil ke stavu v roce 2015 na úroveň 96 %. Zejména v případě kultury platí, že průměr (jako charakteristika celého souboru) má velmi nízkou vypovídací schopnost. Také se do oblasti mezd promítají podstatné rozdíly v úrovni hospodaření dvou odlišných sfér sektoru kultury - tradičních odvětví na straně jedné - a médií, tisku a kreativních oborů na straně druhé (viz tab. č. 10). Jestliže v sektoru klasických kulturních odvětví průměrná měsíční mzda stěží dosáhla 26,7 tis. Kč, tak v tisku to bylo téměř 35 tis. Kč, v architektuře téměř 37,2 tis., v reklamě 37,8 tis. Kč a v médiích až přes 45 tis. Kč.

Graf 5 Průměrná hrubá měsíční mzda v kultuře

ZDROJ: ČSÚ, NIPOS

Celkově platí, že více než 80 % zaměstnanců v sektoru kultury pracovalo v odvětvích s nižší než celostátní průměrnou mzdou (tab. č. 7 a). Navíc se rozevírají pomyslné nůžky znázorněné úrovní mezd v kultuře a v ekonomice jako celku. V pětiletém období mezi roky 2014 a 2019 rostla nominální průměrná mzda v kultuře mnohem pomaleji než celostátní průměrná mzda (průměrně ročně o 5,1 % v porovnání s 5,8 %).

V tomto pětiletém období byla dynamika průměrné mzdy rychlejší než tempo růstu produktivity práce propočtené z hrubé přidané hodnoty (HPH) vytvořené v kultuře (průměrně ročně o 1,2 p. b.). V porovnání s minulým rokem se však v roce 2019 dynamika průměrné mzdy v kultuře za růstem HPH opozdila (o 4,2 p. b.).

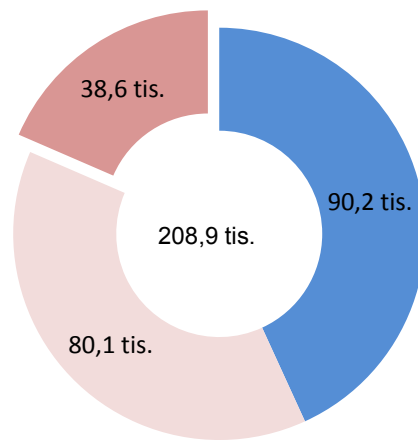
Výběrové šetření pracovních sil prováděné ČSÚ rozšiřuje pohled na spotřebu živé práce vynaložené v kulturních aktivitách o instituce s převažující jinou než kulturní činností a dále o zapojení podnikatelů, popř. jejich rodinných příslušníků (viz tab. č. 7 b). Určité omezení spočívá ve skutečnosti, že neposkytuje údaje o finančních nákladech vynaložené práce a o počtu dobrovolných pracovníků.

Celkový rozsah pracovního zapojení v kulturních aktivitách (včetně institucí ne-kulturního zaměření) v porovnání s rokem 2018 klesl – přibližně o 5,5 tis. zaměstnaných osob – a v roce 2019 dosahoval výše 208,9 tis. osob. Z tohoto počtu bylo 80,1 tis. podnikatelů. Ze zbývajících počtu 128,8 tis. osob bylo 103,1 tis. osob zaměstnáno na plný pracovní úvazek a 24,7 tis. osob na úvazek částečný či formou dohody o pracovní činnosti (popř. dohody o provedení práce) nebo pracovalo jako pomáhající rodinní příslušníci (0,9 tis. osob).

Výsledky uvedeného šetření umožňují rozčlenit osoby zaměstnané v kultuře podle charakteru povolání a typu instituce (právnícké či fyzické osoby) s kulturní a nebo s ne-kulturní převažující činností. Z celkového počtu 208,9 tis. pracujících osob jich v jiných než kulturních institucích pracovalo 38,6 tis., tj. přibližně 18,5 % (např. designéři v automobilovém průmyslu). Ze zbývajících počtu 170,3 tis. pracovníků kulturních institucí bylo aktivních 90,2 tis. (53,0 %) v povoláních kulturního charakteru (např. jako zpěváci, herci či designéři). Povolání ne-kulturního zaměření (administrativa, účetnictví, IT profese atd.) v kulturních institucích vykonávalo 80,1 tis. osob (47,0 %), což je o 4,8 tis. méně než v roce 2018. Pokles počtu osob vykonávajících administrativní a jinak „ne-kulturně“ zaměřená povolání měl největší podíl na celkově nižším počtu osob pracujících v kultuře v porovnání s předchozím rokem.

Graf 6 Počet zaměstnaných osob v kultuře v roce 2019 (s využitím Výběrového šetření pracovních sil)

■ Kulturní povolání v kulturní organizaci ■ "Ne-kulturní" povolání v kulturní organizaci
 ■ Kulturní povolání mimo kulturní organizaci

ZDROJ: ČSÚ

Jak je zřejmé, kulturní povolání nejsou zvláště silně centralizovány do institucí, jejichž větší část příjmů je generována kulturními aktivitami. Z celkového počtu těch, jejichž náplň práce má kulturní obsah (128,8 tis. osob) jich patří do oblasti kultury zhruba 70 %.

Přepočtený počet zaměstnanců v oblasti kultury představuje 2,0 % z počtu zaměstnanců pracujících v celé ekonomice. Pokud bychom k institucím s převažující kulturní činností připočetli i zaměstnance kulturních profesí mimo kulturní sektor (z výsledků VŠPS), došli bychom k podílu 2,6 %. Po započtení všech osob pracujících na plný pracovní úvazek či na základě dohod, podnikatelů a pomáhajících rodinných příslušníků by podíl osob zaměstnaných v kultuře dosáhl 3,9 % celkové zaměstnanosti v ČR.

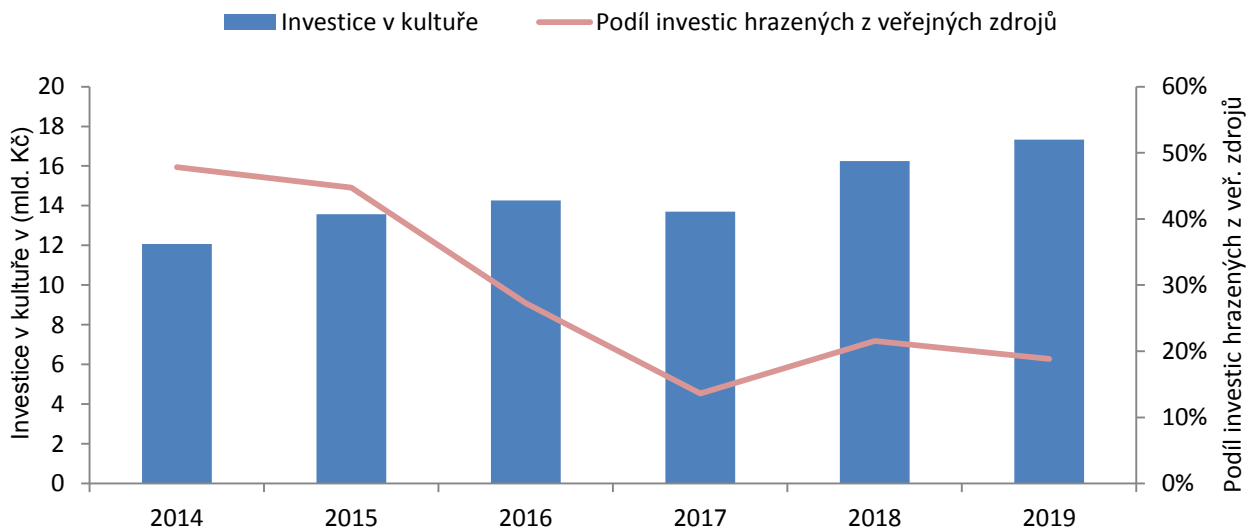
2.2.3. Investice

V porovnání s rokem 2018 se objem investičních výdajů (pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, tj. např. strojů, vybavení, přístrojů, uměleckých děl, softwaru, autorských práv, pozemků, budov zvýšil aj.) o 6,7 % (o 1 mld. Kč) a překročil částku 17,3 mld. Kč, jak je uvedeno v tab. č. 8 v příloze.

Rozdílné ekonomické podmínky a výsledky kulturních institucí nacházejí svůj odraz také v investiční aktivitě. Při průměrné intenzitě investic v přepočtu 208,6 tis. Kč na zaměstnance v celé oblasti kultury, to bylo v oborech tradičního umění jen 122,2 tis. Kč, v kulturních průmyslech (tisk a média) až 400,8 tis. Kč a v kreativních průmyslech 210,2 tis. Kč. (viz tab. č. 10). Intenzita investic se v porovnání s rokem 2018 zvýšila zejména v oblastech tradičního umění (o 21,8 %), naopak nejméně v tvůrčím sektoru (o necelých 12 %).

Co se týče zdrojového krytí investičních výdajů, veřejné finanční zdroje se na něm v roce 2019 podílely zhruba z 18,9 %, zahraniční zdroje z 2,5 % a zbývajícím podílem vlastní popř. jiné ze zdroje. Jak je patrné z Grafu 6, podíl investic hrazených z veřejných zdrojů dlouhodobě spíše klesá.

Graf 7 Investice v kultuře

ZDROJ: ČSÚ, NIPOS

Ve struktuře investic z pohledu hmotného a nehmotného majetku kolísá dlouhodobě podíl vydaných finančních prostředků na nehmotný majetek mezi 20 až 40 % (v roce 2019 činil 33,7 %). V období mezi roky 2012 až 2017 se podíl pořizování nehmotného majetku v porovnání s majetkem hmotným snižoval. Zatímco v roce 2012 dosáhl až 30 %, v roce 2015 to bylo 28,6% a v roce 2017 jen 22,5 %. V krizovém období po roce 2009 tomu přitom bylo opačně. Bylo preferováno pořizování nehmotného majetku před hmotným. Jak se zdá, vývoj po roce 2017 v tomto směru nasvědčuje vyššímu uspokojování odložených potřeb v oblasti pořizování nehmotného majetku. V roce 2018 se podíl investičních výdajů do nehmotného majetku prudce zvýšil, zejména z důvodu nárůstu tohoto druhu investic v oblasti televizního vysílání, tento vývoj pokračoval i v roce 2019.

Nejvyššího podílu výdajů na pořízení nehmotného majetku tak bylo dosaženo v oblasti médií (přes 68 %) a v tisku (59,3 %). Naopak podíl pořízení hmotného majetku v oblasti architektury překročil 97 %, v interpretačním umění 98 % a v kulturním dědictví 91 %.

2.2.4. Naturální ukazatele

V sektoru kultury se můžeme setkat s potížemi spojenými s odpovídajícím oceněním – zejména originálních – kulturních statků či služeb. Netýká se to jen samotného stanovení ceny, ale i jejího vývoje v čase. Také hospodaření některých kulturních institucí se primárně neřídí finančními kritérii a neprobíhá zcela na komerční bázi. Lze proto usuzovat, že působení ekonomických vztahů v kultuře je modifikované, ne-li částečně limitované.

Z omezených možností finančního postižení kulturního dění vyplývá, že bychom měli pohled na kulturu doplnit o vyhodnocení vývoje základních naturálních ukazatelů. Ty jsou v zásadě dvojího druhu. Jako kapacitní ukazatele (počet sedadel v divadlech, počet sbírkových předmětů v muzeích či rozsah knihovního fondu v knihovnách) odrážejí stranu nabídky a jako ukazatele participace (počet diváků, čtenářů či návštěvníků) vyjadřují objem poptávky.

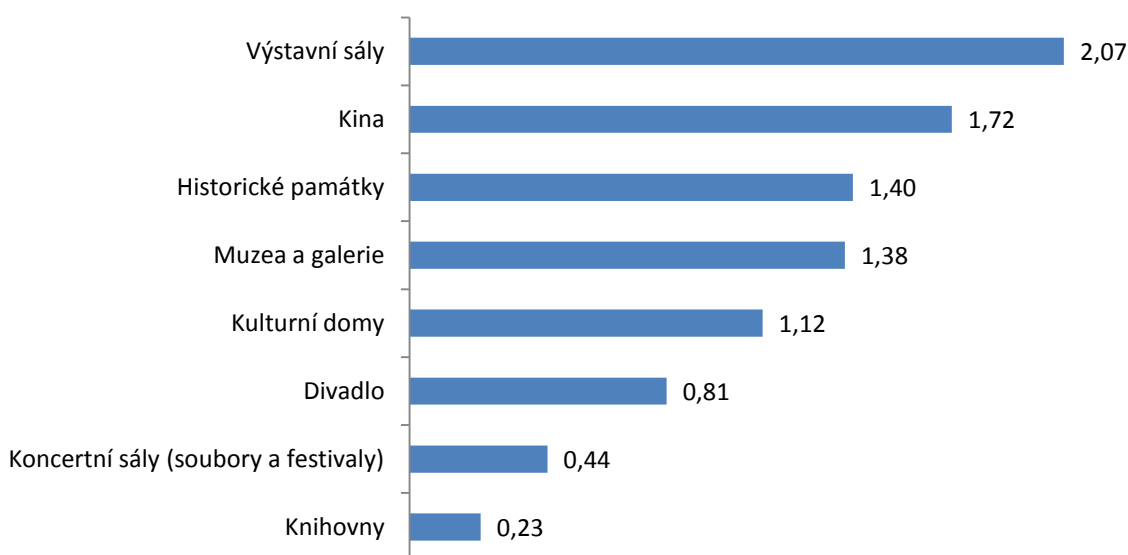
Nejhrubším ukazatelem nabídkové strany kulturního vyžití je počet vybraných poskytovatelů kulturních služeb (památek, muzeí, knihoven, divadel, držitelů licencí rozhlasového a televizního vysílání atd.). V roce 2019 byla v rámci šetření KULT zjišťována data od 8 899 poskytovatelů (tj. o 0,4 % více než v roce 2018). Největší pokles počtu poskytovatelů zaznamenali vydavatelé neperiodického a periodického tisku a největší nárůst kulturní domy.

Důvody změny počtu poskytovatelů kulturních služeb však mohou být různé, od reorganizace, integrace a jiných organizačních změn až po ekonomicky opodstatněný vznik či zánik subjektů. V neposlední řadě mohou spočívat také v nedokonalostech registru poskytovatelů obesílaných statistickými dotazníky a v jejich postupném odstraňování.

Vhodnější pro charakteristiku změn v oblasti kulturních služeb jsou ukazatele na straně poptávky, zejména pak počet návštěvníků, resp. návštěv základních poskytovatelů kulturních služeb. Jak je z tab. č. 13 zřejmé, oproti předcházejícímu roku se v roce 2019 zvýšila návštěvnost o 5,4 %. Značný nárůst zájmu se týkal koncertních sálů, kin, divadel a kulturních domů. Naopak poklesla návštěvnost výstavních sálů a knihoven. Zvýšil se počet vydaných titulů na 10 tis. obyvatel (o více než 20 %) a počet vysílacích hodin na jednoho držitele licence televizního vysílání (o 5,6 %). Naopak počet hodin rozhlasového vysílání o více než 10 % poklesl.

Celková úroveň relativní návštěvnosti (91 639 návštěv na 10 tisíc obyvatel) by jinými slovy mohla znamenat, že každý obyvatel ČR v tomto roce navštívil průměrně (více než) devětkrát nějakou kulturní akci či zařízení. Není však tomu zcela tak, protože návštěvnost kulturních akcí ovlivňuje také cestovní ruch a návštěvníci z řad zahraničních hostů (turistů). Jak je vidět z Grafu 8 v průměru na obyvatele byly ze sledovaných zařízení v roce 2019 nejvíce navštěvovány výstavní sály (2,07 návštěv na obyvatele), kina (1,72 návštěv na obyvatele) a historické památky (1,4 návštěvy na obyvatele).

Graf 8 Počet návštěv kulturních zařízení podle poskytovatele v roce 2019 (v průměru na obyvatele)

ZDROJ: NIPOS

2.3. Makroekonomický pohled

2.3.1. Základní ukazatele

Charakteristiku úrovně hospodaření kultury, jako celku i jejích jednotlivých částí, zcela přirozeně provází otázka místa a váhy tohoto sektoru v ekonomice. Při hledání odpovědi je třeba využít údajů a metod národního účetnictví.

S ohledem na disponibilní data o sektoru kultury se jeví jako nejvhodnější pro vyčíslení makroekonomických ukazatelů výrobní (odvětvová) metoda výpočtu hrubého domácího produktu (HDP). Podle ní se tento ukazatel rovná součtu hrubé přidané hodnoty zjištěné odpočtem mezispotřeby od hodnoty produkce (HPH) a čistých daní, tj. daní z daného odvětví snížených o dotace poskytnuté tomuto odvětví.

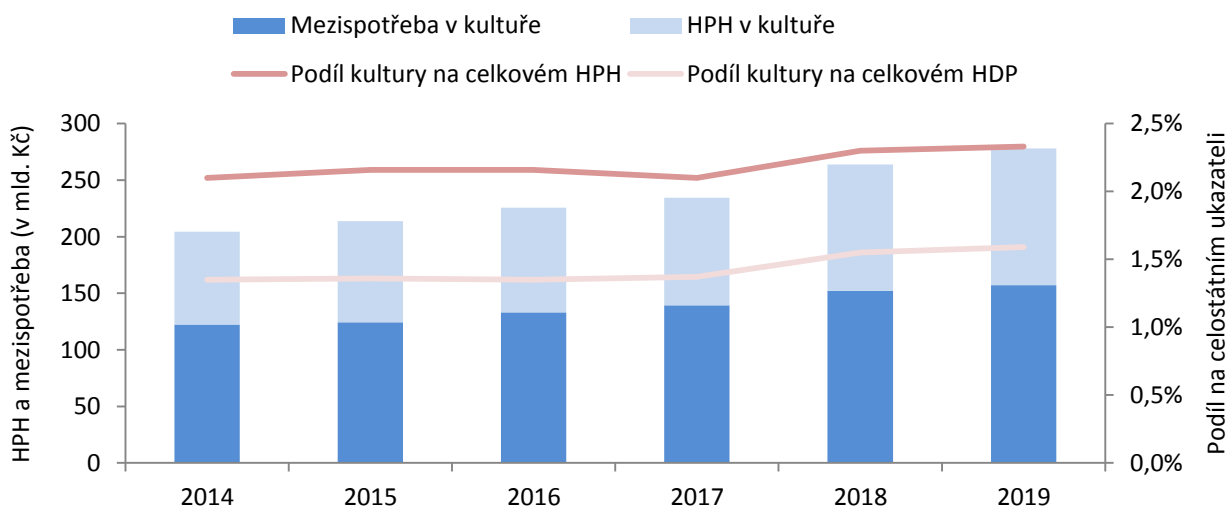
Vstupní data do propočtu by měla vycházet z údajů národního účetnictví, zejména pak z tabulek dodávek a užití. Tyto údaje představují svým způsobem optimální informační soustavu co do své komplexnosti, konzistence a mezinárodní srovnatelnosti. Uvedené přednosti jsou však vykoupeny vysokou pracností a z pohledu uživatelů dat dlouhou dobou čekání na (postupně upřesňované) výsledky.

Nutno dodat, že na základě těchto údajů lze makroekonomické ukazatele sektoru kultury spíše odhadovat než přesně kalkulovat. Je tomu tak zejména pro – z našeho pohledu – nevhodné členění dat v tabulkách dodávek a užití pouze do úrovně oddílů (na 2 místa CZ-NACE), zatímco kulturní aktivity jsou často až na úrovni tříd (4 místa CZ-NACE). Jedním příkladem za všechny mohou být architektonické činnosti v tabulkách dodávek a užití, které zahrnují celý oddíl 71 CZ-NACE. Za součást kulturního sektoru je však považována pouze třída 71.11. Data odpovídající kulturním aktivitám je nutno získávat složitým postupem mezi údaji zjištěnými v rámci statistických šetření (podniková šetření, KULT, NI). Je třeba využít znalosti různých vztahů, např. v úrovni produktivity práce mezi třídami či podílu spotřeby materiálu, energie a služeb na výnosech atd.

Podíl kulturního sektoru na celkové produkci v roce 2018 lze odhadovat na 2,15 % (263,9 mld. Kč), jeho podíl na HPH ve výši 2,30 % (111,9 mld. Kč) a na HDP v úrovni 1,55 % (84,0 mld. Kč). Poměrně nižší objem HDP v porovnání s HPH je dán relativně nízkou úrovní daní vztahujících se ke kulturnímu sektoru a naopak vysokou částkou přijatých provozních dotací.

Z předběžných dat lze za rok 2019 předpokládat (odhadovat), že objem produkce v kulturním sektoru dosáhl 278,2 mld. Kč (2,03 % na celostátní produkci) a úroveň HPH 121,1 mld. Kč (tj. 2,33 % z celkové HPH vytvořené v ekonomice).

Graf 9 Makroekonomický pohled na kulturu

ZDROJ: ČSÚ, VLASTNÍ VÝPOČET

Ze statistiky národních účtů ČSÚ lze získat také údaje o kulturní produkci vytvořené organizacemi s jinou než převažující kulturní činností (např. televizní vysílání poskytovatelů internetových služeb). Celková kulturní produkce těchto organizací dosahovala v roce 2019 přibližné výše 111,7 mld. Kč. Pokud bychom přičetli tento odhad k celkové produkci kulturních organizací, mohli bychom vyčíslit celkovou kulturní produkci na 389,9 mld. Kč (3,03 % na celostátní produkci).

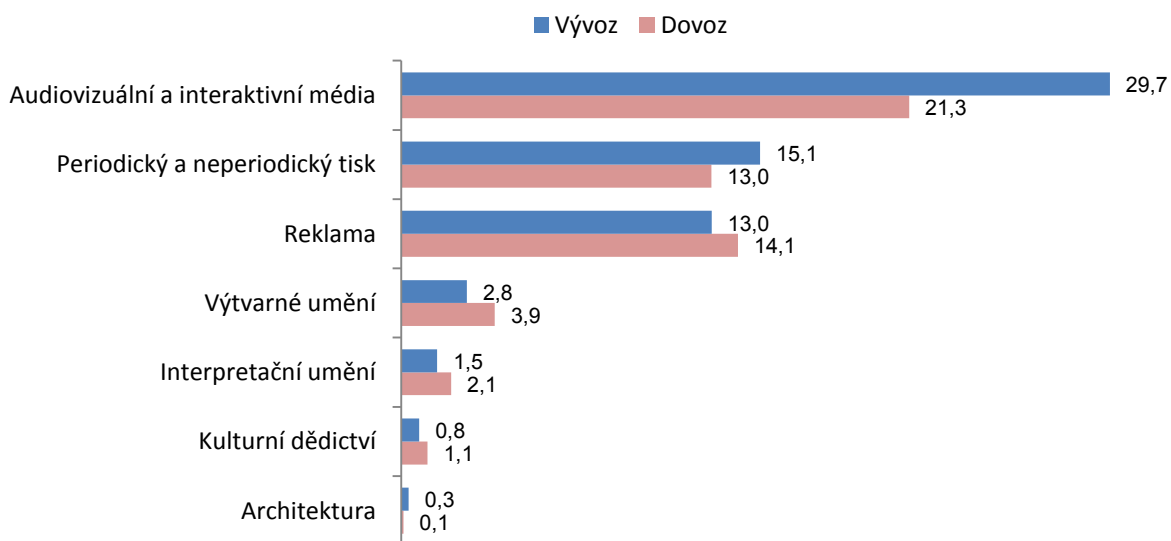
Objem HDP vytvořeného v kultuře lze v roce 2019 odhadovat v úrovni 91,2 mld. Kč (1,59 % z celkového HDP). Odhad výše HDP v roce 2019 se v porovnání s rokem 2018 navýšil o 7,2 mld. Kč a podíl na celkovém HDP vzrostl přibližně o 0,3 p. b.

Výchozí předběžné údaje budou dále zpřesňovány a výše uvedený odhad se zřejmě mírně pozmění. Zatím však předběžná data nasvědčují tomu, že nárůst produkce mezi lety 2018 a 2019 (o 5,4 %) byl doprovázen o něco mírnějším zvýšením mezispotřeby (o 3,4 %) a naopak výraznějším růstem HPH (o 8,2 %).

2.3.2. Zahraniční obchod

Pohled na hospodaření oblasti kultury lze částečně doplnit daty o vývozu a dovozu kulturního zboží a služeb (viz tab. č. 9). V zahraničním obchodu se zbožím a službami kulturního charakteru bylo v roce 2019 dosaženo – podobně jako v předcházejících letech – kladného salda (7,5 mld. Kč). V porovnání s rokem 2018 se kladný přebytek obchodní výměny zvýšil o 1,2 mld. Kč, zejména pak v důsledku zlepšení výsledků v oblasti periodického a neperiodického tisku. Jak je vidět z Grafu 7, na zahraničním obchodě v oblasti kultury se nejvíce podílela oblast audiovizuálních a interaktivních médií, což může být dané do jisté míry působením nadnárodních distribučních řetězců na našem území (a jejich skladů s hudebními nosiči a jinými médii).

Graf 10 Pohyb kulturního zboží a kulturních služeb přes hranice podle oblastí v roce 2019 (v mld. Kč)

ZDROJ: ČSÚ

K výše uvedeným výsledkům je třeba dodat, že údaje neodrážejí celý rozsah obchodní výměny v oblasti kultury (šetření v oblasti služeb jsou výběrová). Údaje o zahraničním obchodu se zbožím vycházejí z **přeshraničního pojetí zahraničního obchodu**. Jsou sice mezinárodně srovnatelné a mohou sloužit jako indikátor vývoje obchodu, ale nezohledňují faktickou změnu vlastnictví – zboží může být např. převáženo v rámci distribučních center jedné společnosti umístěných v různých zemích.

Případné porovnání s léty předcházejícími roku 2014 je ztíženo navíc tím, že metodika propočtu ukazatelů zahraničního obchodu byla v roce 2014 aktualizována v návaznosti na záměry Eurostatu v této oblasti a dále podle specifikace výrobků uměleckých řemesel provedené Národním ústavem lidové kultury.